

Vastaanottaja

Fortum Power and Heat Oy & Harjavallan kaupunki

Asiakirjatyyppi

Erillisselvitys, kaavaselostuksen liite

Päivämäärä

Lokakuu 2025

Kaavavaihe

Selvitys koskee Harjavallan datakeskuksen asemakaavaa

Maisemaselvitys ja maisemavaikutusten arviointi

Harjavallan datakeskuksen asemakaava

Maisemaselvitys ja maisemavaikutusten arviointi

Harjavallan datakeskuksen asemakaava

Projekti **Harjavallan datakeskuksen asemakaava**
Projekti nro **1510088146-004**
Vastaanottaja **Fortum Power and Heat Oy & Harjavallan kaupunki**
Asiakirjatyyppi **Erillisselvitys, kaavaselostuksen liite**
Vaihe **Selvitys koskee Harjavallan datakeskuksen asemakaavaa**
Päivämäärä **7.10.2025**
Laatija **Niko Mäkinen, Sonja Semeri**
Tarkastaja **Tiina Heikkilä**

Ramboll
Niemenkatu 73
15140 LAHTI

P +358 20 755 611
F +358 20 755 6201
<https://www.ramboll.com/fi-fi/>

Sisältö

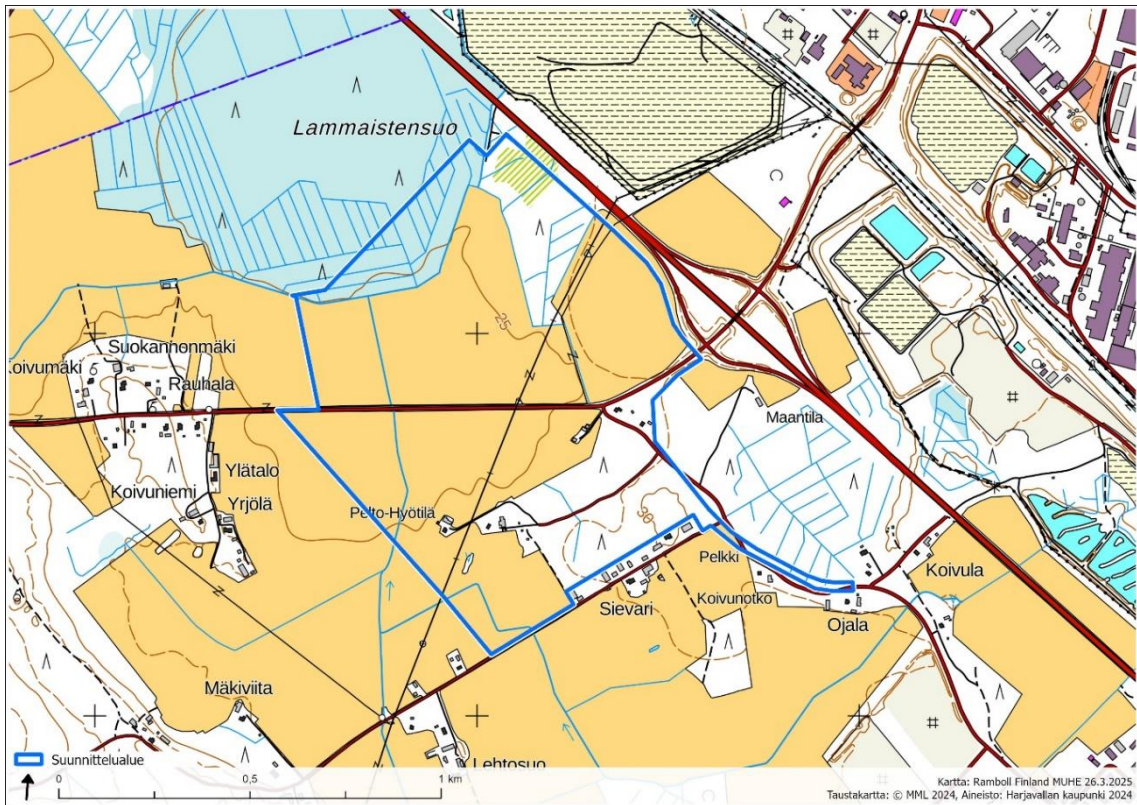
1.	Johdanto	2
1.1	Selvityksen lähtökohdat	2
1.2	Selvityksen sisältö ja menetelmät	3
2.	Maisemarakenne ja maisemakuva	4
3.	Maisemamaakunta ja maisemaseutu	6
4.	Arvokkaat maisema-alueet ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteet	7
5.	Muinaisjäännökset	9
6.	Vaikutukset maisemaan, kulttuuriympäristöön ja muinaisjäännöksiin	9
6.1	Maisema ja kulttuuriympäristö	9
6.2	Arkeologinen kulttuuriperintö	12
	Lähteet	13

1. Johdanto

1.1 Selvityksen lähtökohdat

Tämä maisemaselvitys ja maisemavaikutusten arviointi on laadittu Harjavalan kaupungin datakeskuksen asemakaavaan liittyen. Kaavaprosessissa on tavoitteena mahdollistaa datakeskuksen ja sen vaatimien toimintojen sijoittaminen Sievarin teollisuusalueelle. Alue on voimassa olevassa yleiskaavassa varattu teollisuustoiminnalle. Tavoitteena on sijoittaa datakeskus hyvien liikenneyhteyksien varrelle sekä lähelle voimajohtoa.

Kaavavalmistelun lähtökohtana on asemakaavoittaa aluekokonaisuus tulevan toimijan tarpeisiin vastaavalla tavalla. Fortum Power and Heat Oy:n tavoitteena on kehittää aluetta datakeskustoimintaa tai vastaavan tyyppistä kaupallista toimintaa varten. Hankekokonaisuuden lopullinen laajuus ja maankäyttö täsmentyvät asemakaavaprosessin yhteydessä. Tavoitteena on asemakaavan laatiminen alueidenkäyttölain edellyttämällä tavalla mm. luonto- ja arkeologiset arvot riittävällä tavalla huomioiden.

Kuva 1-1. Suunnittelualue rajattuna peruskartalle (Maanmittauslaitos).

Kuva 1-2. Pienennös datakeskuksen alustavasta viijesuunnitelmasta.

1.2 Selvityksen sisältö ja menetelmät

Tämä maisemaselvitys ja maisemavaikutusten arviointi on laadittu Harjavallan kaupungin datakeskuksen asemakaavaan liittyen. Selvitys tulee toimimaan kaavan tausta-aineistona. Maisemaselvitys sekä maisemavaikutusten arviointi kattaa suunnittelualueen sekä enintään noin kahden kilometrin säteellä sijaitsevan lähiympäristöalueen, jolle arvioidaan mahdollisia maisemavaikutuksia. Kaavaan liittyvän datakeskushankkeen maisemavaikutusalue on määritelty asiantuntija-arviona karttatastakastelun ja maastokäynnin sekä hankkeen alustavien suunnitelmien perusteella.

Työssä on koottu lähtötiedot ja tuotettu niiden perusteella maisemaselvitykseen selvitysalueen nykytilaa (maisemarakenne, maisemakuva, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot) kuvaavat kartta-aineistot sekä sanalliset kuvaukset. Työhön on kuulunut maastokäynti tarkasteltavalle maisemaselvitysalueelle (suunnittelualue ja lähiympäristö). Maastokäynnillä on tarkasteltu maisemavaikutusalueiden luonnetta sekä otettu valokuvia.

Datakeskusalueen näkyvyyttä, vaikutuksen luonnetta ja merkittävyyttä maisemassa on havainnollistettu valokuviiin tehtyjen valokuvasovitteiden avulla (2 kpl). Kuvasovitteiden katselupisteet on valittu siten, että kuvilla voidaan havainnollistaa hankkeelle tyypillisiä maisemallisia vaikutuksia, maisemallisiin arvoihin kohdistuvia ja hankkeesta asukkaille sekä muille alueen käyttäjille kohdistuvia maisemallisia vaikutuksia.

Tämän selvityksen perusteella on arvioitu datakeskuksen asemakaavan toteuttamisen vaikutuksia maisemaan ja kulttuuriympäristöön. Erityisesti on arvioitu datakeskuksen toteuttamisen maisema-

vaikutuksia lähimpiin herkimpiin vaikutuskohteisiin, kuten arvokkaisiin maisema-alueisiin sekä merkittäviin kulttuuriympäristöihin, virkistyskäytön sekä vakituisen ja vapaa-ajan asumisen kannalta merkittäviin kohteisiin.

Maisemaselvityksen ovat laatineet FM maantiede Niko Mäkinen ja maisema-arkkitehti Sonja Se-meri. Kartoista on vastannut insinööri (AMK) Helena Muukkonen.

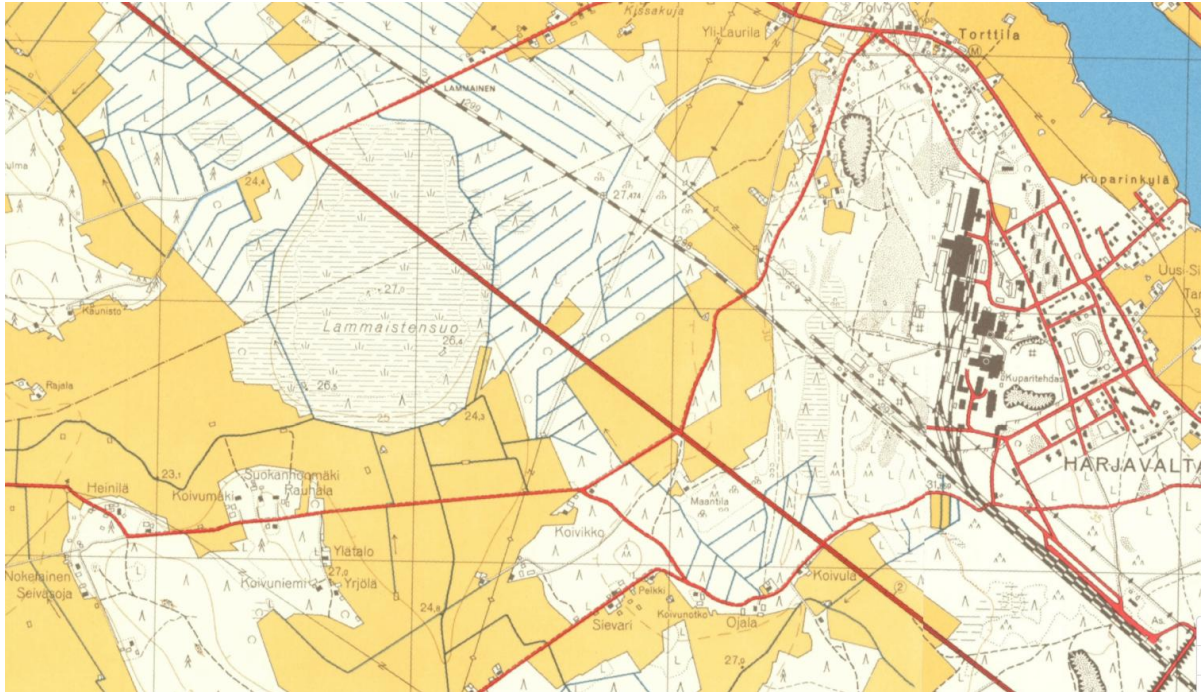
2. Maisemarakenne ja maisemakuva

Suunnittelualue ja sen ympäristö on pääosin pinnanmuodoiltaan hyvin tasaista ja loivapiirteistä. Harjavallan alue on sekoitus vahvasti ihmisperäisesti muokattua teollista ympäristöä, liikenneväyliä, peltoalueita ja mäntyvaltaista metsää. Suunnittelualue sijaitsee Harjavallan keskustaajaman länsipuolella, maisema on pääosin rakentamatonta peltomaisemaa, mutta myös metsämaisemaa – alueella on vähäisesti myös olemassa olevia haja-asutusluonteisia asuinrakennuksia, jotka on tar-koitus purkaa.

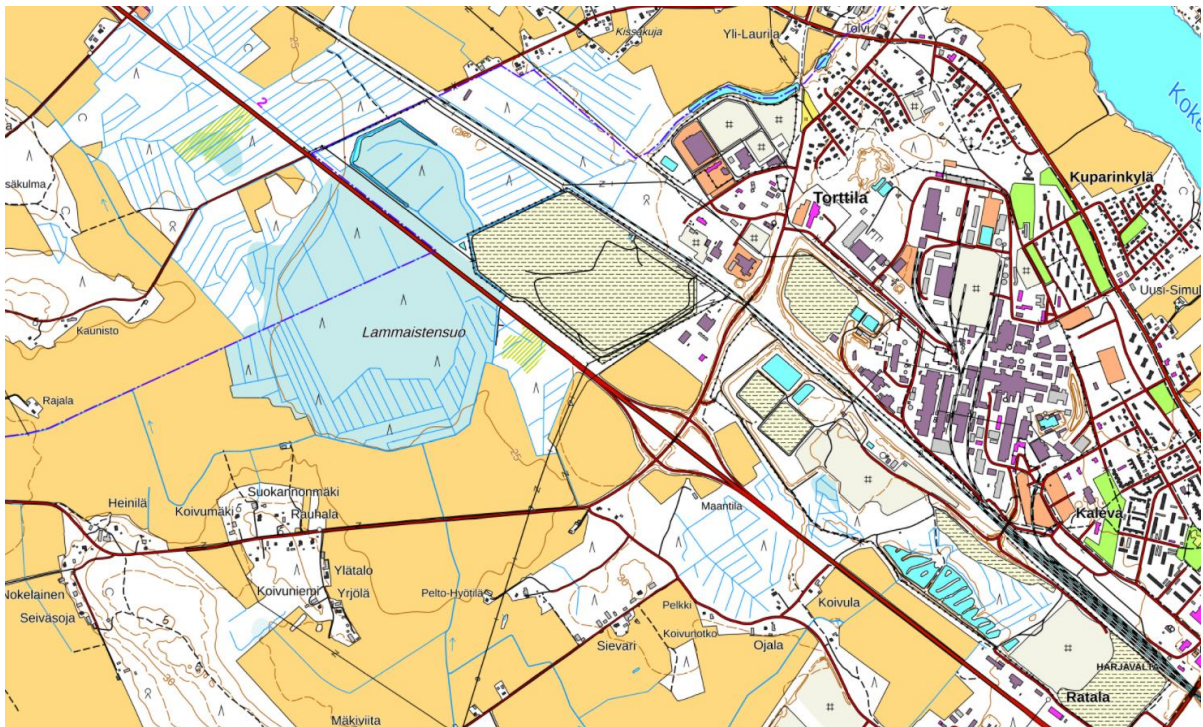
Maiseman perusrunko muodostuu Kokemäenjokeen viettävästä laaksosta. Maisemarakenne on melko suuripiirteistä ja hyvin tasaista. Mainittavia kohoumia lähialueella ovat täyttö- ja läjitysalueet sekä Kraakanmäen alue. Suunnittelualueen ylimmät maastonkohdat kohoavat noin 31 m mpy korkeuteen, alavimpien kohtien ollessa tasolla 24 m mpy. Suunnittelualuetta rajaa idässä valtatie 2, jonka itäpuolella sijaitsee Tampere–Pori-päärata. Suunnittelualue ympäristöineen on peltojen ja metsien muodostamaa mosaiikkia – tosin Torttilan teollisuusalue idän suunnalla valtatieen toisella puolen on jo Harjavallan keskustaajaman rakenteeseen liittyvää rakennettua ympäristöä.

Suunnittelualueen pohjoispuolella sijaitsee Lammaistensuo. Harjavallan kaupunki on ostanut suunnittelualueelta ja sen lähiympäristöstä maata sekä asuinrakennuksia purettavaksi.

Maisemakuva on maisemarakenteen visuaalisesti havaittava ilmiasu. Tarkasteltaessa ympäristöä valtatieltä 2 katsoen, valtatie eteläpuoli on säilynyt varsin perinteisenä kauaskantoisena maalais-maisemana. Torttilan eritasoliittymän kohdalla suuret tasaiset läjitysalueet Torttilassa erottuvat paikoin maisemakuvassa puurajan yläpuolella. Peltosalueita halkovat voimalinjat.

Kuva 2-1. Suunnittelualueen ympäristöä vuoden 1962 peruskartalla.

Kuva 2-2. Suunnittelualan ympäristöä vuoden 2025 peruskartalla.

Suunnittelualueeseen liittyvä maisemakuva muodostuu peltoalueesta, pienialaisista metsäalueista sekä Hiittenkiukaantiestä, Oikotiestä ja Peltohyötiläntiestä. Alueen länsipuolella Hiittenkiukaantien varressa on hajaluonteista asutusta.

Kuva 2-3. Suunnittelualueen itäistä osaa. Taustalla näkyy Torttilan eritasoliittymä ja Harjavallan suurteollisuuspuisto. (Harjavallan kaupunki)

Kuva 2-4. Suunnittelualueutta ilmasta kuvattuna. Edustalla näkyy Hiittenkiukaantie. (Harjavallan kaupunki)

3. Maisemamaakunta ja maisemaseutu

Suunnittelualue kuuluu valtakunnallisessa maisemamaakuntajaossa Lounaismaahan, tarkemmassa maisemaseutujaossa Ala-Satakunnan viljelyseutuun. Pinnanmuodoiltaan alavan Lounaismaan maasto on eteläosiltaan vaihtelevaa sekä murroslaaksojen ja ruhjeiden jaksottamaa. Pohjoisosissa maasto loivenee Kokemäenjokilaakson ollessa lähes tasankoa. Lounaismaan maisemiin lukeutuvat

rannikkoseutujen rikkonaiset saaristot ja mantereiden puolella laajat jokien halkomat savikkoalueet. Alue on muinaista merenpohjaa. Satakunnan hiekkakivialue diabaasikallioineen on Kokemäenjokilaaksossa tasaisten sedimenttien peittämää. Ala-Satakunnan viljelyseutu on perusluonteeltaan vaarasta viljelyaluetta, jota halkovat paikoin myös karummat metsät ja suot. Tasaiset viljelymaisemat sijoittuvat lähtökohtaisesti viljaville savikkoalueille, jotka Kokemäenjokilaaksossa levittäytyvät poikkeuksellisen mittaviksi tasangoiksi. Pääosa asutuksesta on keskittynyt viljavien savikoiden tuntumaan. Alueen suurimpia vesistöjä ovat Kokemäenjoki ja Pyhäjärvi.

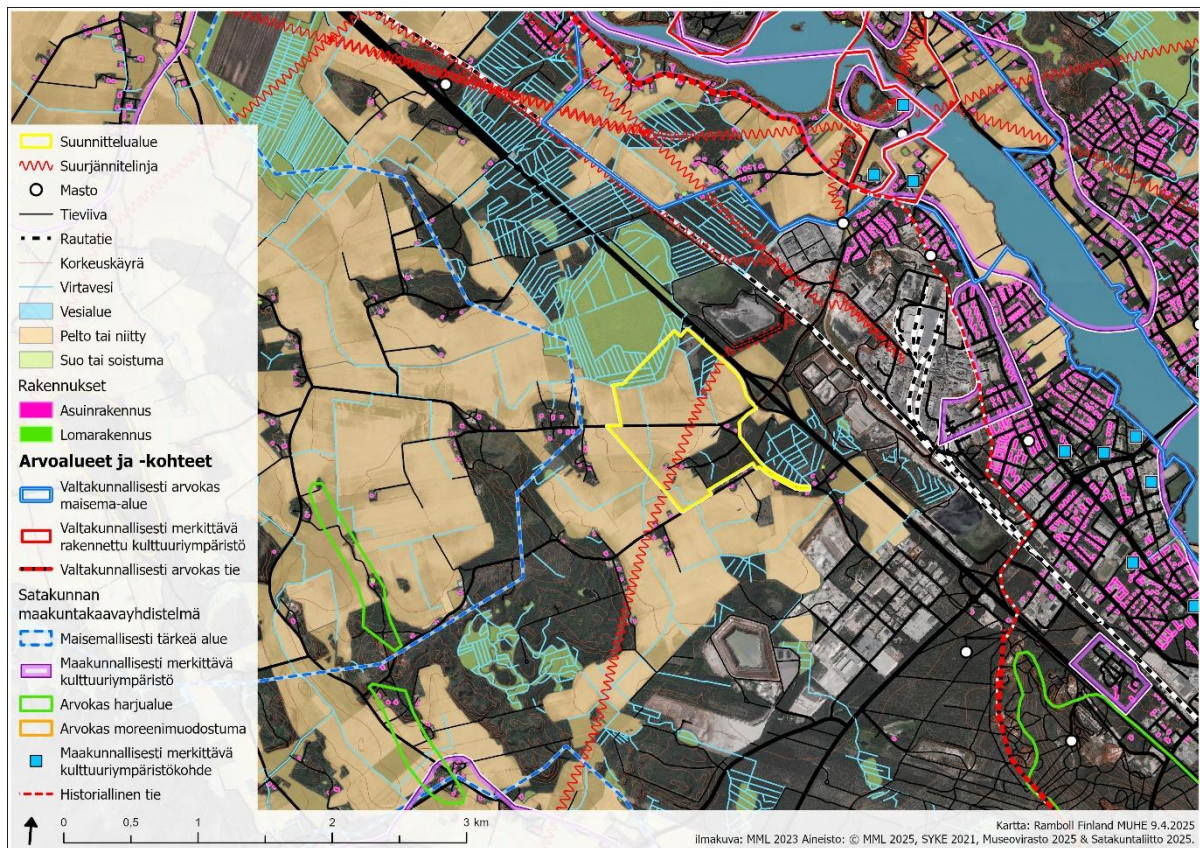
4. Arvokkaat maisema-alueet ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteet

Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Maisema-alue sijaitsee suunnittelualan itä- ja pohjoispuolella, lähimmillään noin kilometrin etäisyydellä. Kokemäenjokilaakson kulttuuriperintö muodostaa Satakunnan ”selkärangan”. Alue on ollut suotuisaa varhaisen asutuksen muodostumiselle, ja on edustava kokonaisuus satakuntalaista maaseutua. Kokemäenjokilaaksossa on nähtävissä asutushistorian, maankäytön ja maanmuokkauksen historia yhdistettynä maankohoamisen historiaan. Alueen luonnon- ja kulttuurimaisemien rikas kasvillisuus vaihtelee kosteikkokasvillisuudesta viljeltyihin savitasankoihin ja karuihin kallioihin. Maisema-alueen yhtenä maisemavauriona voidaan pitää Harjavallan Torttilan teollisuusalueen rakenteita, jotka erottuvat horisontissa Nakkilan puolelle avoimiin viljelymaisemiin. Kokemäenjoki on porrastettu voimalakäyttöön (Kolsi ja Harjavalta).

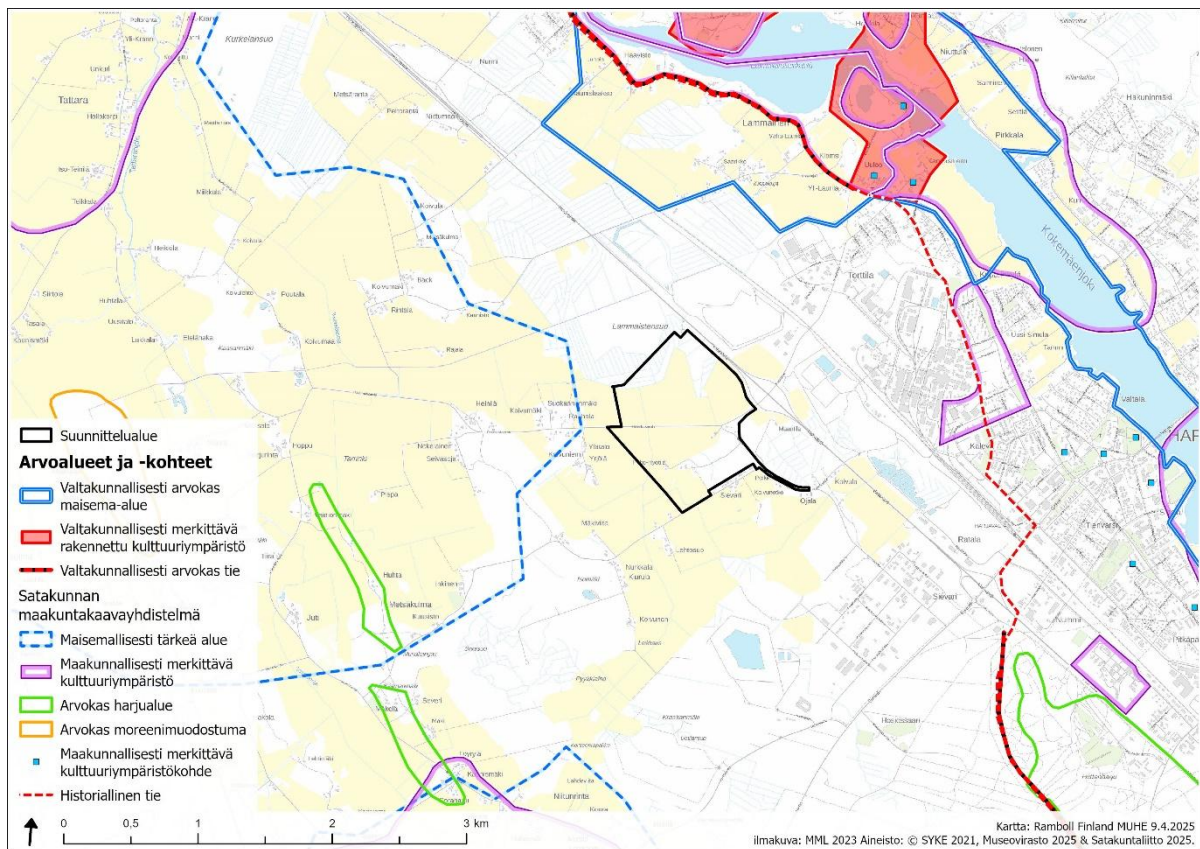
Välittömästi suunnittelualan länsipuolella sijaitsee Leistilän aukean viljelymaisema, joka on maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Aluetta hallitsee Kokemäenjokilaaksolle tyypillisesti viljavat savitasangot. Alueen poikki kulkeva Huovintie kertoo alueen keskeisestä sijainnista, ja joet ja teiden varsille syntynyt asutus ovat maiseman ominaispiirteitä.

Suunnittelualueesta noin kolme kilometriä lounaaseen sijaitsee Hiirijärven maakunnallisesti tärkeä kulttuurimaisema-alue. Hiirijärven kulttuurimaisema on Ala-Satakunnan viljelyseutua edustava eheä kokonaisuus, jossa loivasti aaltoilevat pellot ja nauhamainen tienvarsiasutus muodostavat hyvin hoidetun kokonaisuuden. Alue on Satakunnan maisema-alueista pienin.

Suunnittelualueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY) tai maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä.

Kuva 4-1. Suunnittelualueen maisemarakenne ja lähiympäristön maiseman ja kulttuuriympäristön arvokohteet.

Kuva 4-2. Suunnittelualueen lähiympäristön maiseman ja kulttuuriympäristön arvokohteet.

5. Muinaisjäännökset

Harjavallan yritysalueiden osayleiskaavaa varten on laadittu arkeologinen inventointi Maanala Oy:n toimesta vuonna 2022. Suunnittelualueelle sijoittui Museoviraston rekisteritietojen mukaan yksi tunnettu kiinteä muinaisjäännös, Pelkki (1000045130). Kyseessä oli esihistoriallisen ajan kiviröykkiö.

Datakeskuksen asemakaavahankkeen aloitusvaiheen viranomaisneuvottelussa todettiin, että asemakaavan toteuttaminen tulee merkitsemään muinaisjäännöksen tuhoutumista. Tämän vuoksi 13.3.2025 järjestettiin muinaismuistolain 13 §:n mukainen neuvottelu, jossa käsiteltiin muinaisjäännöksen kajoamisen ehdot. Neuvottelussa päätettiin, että Pelkin muinaisjäännös voidaan riittävien tutkimusten jälkeen poistaa, ja alue vapauttaa rakentamiselle. Pelkin röykkiöalueen tutkimukset on toteutettu Maanala Oy:n toimesta 5.–8.5.2025. Museovirasto on 20.5.2025 päivätyssä lausunnossaan todennut, että muinaisjäännöksen tutkimukset ja niiden dokumentointi on ollut riittävää. Muinaismuistolaki ei enää rajoita maankäyttöä tutkitulla alueella.

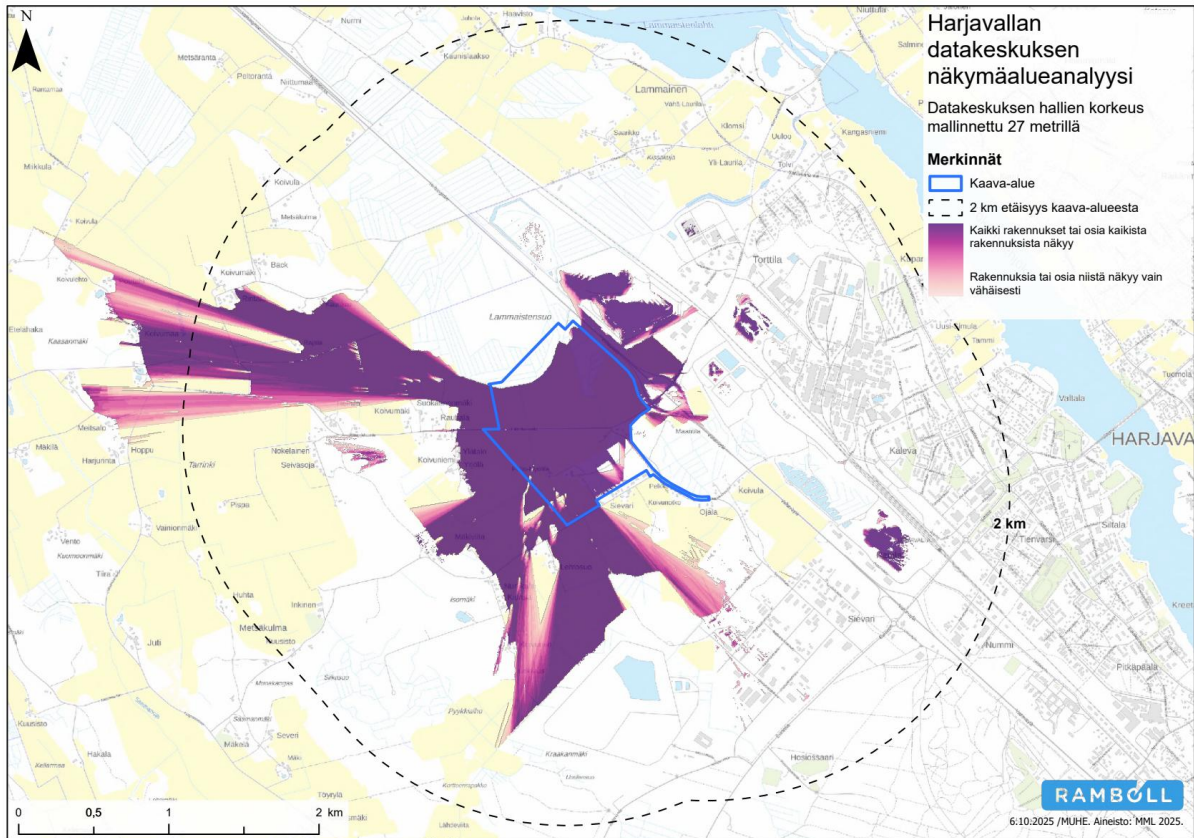
Muita kulttuuriperintökohteita alueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei ole.

6. Vaikutukset maisemaan, kulttuuriympäristöön ja muinaisjäännöksiin

6.1 Maisema ja kulttuuriympäristö

Alueen alkuperäinen maisemakuva on jo merkittävästi ihmisperäistä ja teollista Harjavallan suurteollisuuspuistosta ja valtakunnallisesta pääväylästä (valtatie 2) johtuen. Aluetta halkoo lisäksi voimajohto. Valtatien 2 pohjoispuolella sijaitsee laaja läjitysalue, ja alueen metsät ovat olleet metsätalouden vaikutuksen alaisia.

Suunnittelualan sisäinen, paikallinen maisemakuva tulee voimakkaasti muuttumaan maatalousalueen muuttuessa tehokkaasti rakennetuksi teollisuusympäristöksi olemassa olevan Harjavallan keskustaajamarakenteen jatkoksi. Avoin maisemakuva muuttuu suljetummaksi. Datakeskuksen ympäristö siistiytyy rakentamisen ja istutusten sekä maisemoinnin myötä – maisemakuva siistiytyy myös vanhojen huonokuntoisten asuinrakennusten purkamisen myötä. Rakentamisen sopeutumista alueen maisemakuvaan pyritään parantamaan rakennusten massoittelulla sekä rakentamistapaa ohjaavilla kaavamääräyksillä. Datakeskuksen asemakaavan myötä maisemaan muodostuu uusi ajallinen kerrostuma.

Kuva 6-1. Datakeskusrakennusten näkymäalueanalyysi, joka on mallinnettu 27 metrin rakennuskorkeudella.

Maakunnallisesti arvokkaalta maisema-alueelta, Leistilän aukean viljelymaisemasta, lännen suunnalta katsottuna korkeahko ja tiivis teollisuusrakentaminen tulee läheisemmäksi elementiksi Harjavan keskusta päin katsottaessa – taustamaisemassa suurteollisuuspuiston korkeat piiput ja rakenteet näkyvät jo nyt, ja ne tulevat kohoamaan myös datakeskuskompleksin taustalla (Kuva 6-3). Leistilän aukean viljelymaisema on pinta-alaltaan laaja maisema-alue, jonka ominaispiirteet ja erityisarvot perustuvat laajoihin Kokemäenjokilaakson viljelytasankoihin sekä viljelymaisemaa jaksottaviin talonpoikaistaloihin ja nauhamaiseen kyläasutukseen. Näkymäsektori Harjavan keskustaajaman suuntaan on peltoja rajaavien metsäselänteiden vuoksi kapea ja datakeskuksen aiheuttama visuaalinen muutos on merkittävyydeltään varsin vähäinen. Laaditun näkymäalueanalyysin perusteella kapea näkymäsektori ulottuu lännen ja luoteen suunnalla Nakkilan puoleisten Kurkelantien ja Kissakuja II:n peltoalueille. Näkyvyyttä kohdistuu myös etelän suunnalla Metsäkulmantielle sekä siitä etelään kohti Leikkauksen peltoaluetta (Kuva 6-2). Etäisyyden kasvaessa rakennuksista näkyy vain niiden ylimpiä osia.

Datakeskuksen alue rakennuksineen ja istutuksineen luo uudenlaista rakennettua kulttuurimaisemaa valtatie 2 varten. Asemakaava-alueen länsiosaan on osoitettu maisemallinen istutettava suojavyöhyke (is-1), joka lieventää maisemavaikutuksia Leistilän viljelyaukean maisema-alueelle.

Torttilan eritasoliittymästä lännen suuntaan katsottaessa rakentamaton peltoalue muuttuu rakennetuksi, mutta muutos on luonteva jatkumo valtatie varren tienvarsimaisemaan, joka on Harjavan keskustaajaman kohdalla jo voimakkaasti ihmisperäistä teollisuusmaisemaa. Datakeskusrakennusten korkeus on silmiinpistävä muutos, mutta tuo valtatiellä liikkuville tiemaisemaan kaupunkimaisuutta, ja näkymäkohta on autolla varsin nopeasti ohitettu.

Kuva 6-2. Viitteellinen havainnekuva suunnittelualueen uudisrakentamisesta. Rakennusmassat istuvat maisemaan hyvin, ja aiempi maatalousmaisema antaa tilaa rakennetulle ympäristölle. Rakennusten länsi- ja lounaispuolelle istutetaan suojaviheralueelle puita ja kasvillisuutta, jotka pehmentävät rakennettavaa aluetta osaksi ympäristöään. Kuvauspaikka sijaitsee Metsäkulmantiellä, noin 500–600 metriä rakennettavasta alueesta lounaan suuntaan.

Kuva 6-3. Viitteellinen havainnekuva suunnittelualueen uudisrakentamisesta. Datakeskusalueutta näkyy taustamaisemassa metsäselänteiden välisellä alueella. Puu- ja kasvillisuusistutukset pehmentävät vaikutusta maisemakuvaan. Datakeskusalue muodostaa uudenlaista kulttuurimaisemaa, mutta visuaalinen vaikutus länsipuoliseen maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen jää varsin vähäiseksi. Kuvauspaikka on lähellä Hiittenkiukaantien ja Kissakuja II:n risteysaluetta, Harjavallan ja Nakkilan rajalla, noin 1,7 kilometriä suunnitellusta datakeskuskokonaisuudesta länteen. Kuvauspaikka sijaitsee maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (Leisti-län aukean viljelymaisema).

Suhteessa ympäröivään haja-asutukseen etelässä Metsäkulmantien suunnalla ja lännessä Hiittenkiukaantien suunnalla osoitetaan kaavaratkaisussa riittävät istutettavat tai puustoisina säilytettävät suoja-alueet, jotka lieventävät asemakaavan aiheuttamaa maisemallista muutosta.

Visuaalista maisemallista muutosta aiheutuu myös Lammaisten Energian 110 kV voimajohdon linjauksen siirtämisestä, mutta tällä ei ole merkittävää vaikutusta verrattuna alueen nykytilaan. Merkittävämpi muutos aiheutuu Hiittenkiukaantien linjauksen siirtämisestä, kun uusi tie kulkee etelämpää sivuten datakeskusalueita.

6.2 Arkeologinen kulttuuriperintö

Alueella sijaitsee yksi kiinteä muinaisjäännösalue, Pelkin kiviroykkiöt. Pelkin röykkiöalueen tutkimukset on toteutettu Maanala Oy:n toimesta 5.–8.5.2025. Museovirasto on 20.5.2025 päivätyssä lausunnossaan todennut, että muinaisjäännöksen tutkimukset ja niiden dokumentointi on ollut riittävää. Muinaismuistolaki ei enää rajoita maankäyttöä tutkitulla alueella eikä muinaisjäännöstä enää tule merkitä kaavakarttaan. Asemakaavalla ei arvioida olevan vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Lähteet

Harjavallan yritysalueiden osayleiskaavan selvitykset

Museoviraston muinaisjäännösrekisteri